

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-4-104-23>

УДК 338.2

Татарин Н.Б., Чепіль Ю.Б., Дунець І.А.
Львівський національний університет імені Івана Франка**СИСТЕМА НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СПОСІБ
ІНВЕСТУВАННЯ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ**

Анотація. У статті досліджено систему недержавного пенсійного забезпечення України та функціонування недержавних пенсійних фондів як основного суб'єкта НПЗ. Розглянуто функції, принципи та мету діяльності НПФ. Проведено аналіз динаміки основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів, кількості укладених пенсійних контрактів та кількості вкладників у 2018–2020 роках. Зазначено переважні напрями інвестування пенсійних активів в Україні. Наведено перелік лідируючих недержавних пенсійних фондів України за величиною активів, кількістю учасників та пенсійними виплатами у 2020 році. Представлено зміну основних показників системи НПЗ у 2018–2020 роках. Описано досвід зарубіжних країн у розвитку недержавних пенсійних систем. Визначено основні проблеми та недоліки системи НПЗ в Україні. Запропоновано шляхи вдосконалення системи НПЗ задля економічного розвитку України.

Ключові слова: система недержавного пенсійного забезпечення, недержавний пенсійний фонд, інвестування, пенсійні внески, пенсійні виплати.

Tataryn Nataliia, Chepil Yuliia, Dunets Iryna
Lviv Ivan Franko National University**NON-STATE PENSION PROVISION SYSTEM AS A WAY OF INVESTMENT:
PROBLEM ASPECTS AND WAYS OF IMPROVEMENT**

Summary. Non-state pension funds (NPFs), which generate pension savings of citizens for further payments to their participants, are becoming more and more popular in our country. The article examines the system of non-state pension provision of Ukraine and the functioning of non-state pension funds as the main subject of the refinery. The functions, principles and purpose of NPF activity are considered. An analysis of the dynamics of the main indicators of non-state pension funds, the number of concluded pension contracts and the number of depositors in 2018–2020. The main directions of investing pension assets in Ukraine are indicated. The list of leading non-state pension funds of Ukraine by the size of assets, number of participants and pension payments in 2020 is given. The change of the main indicators of the refinery system in 2018–2020 is presented. The experience of foreign countries in the development of private pension systems is described. The main problems and shortcomings of the refinery system in Ukraine are identified. Ways to improve the refinery system for the economic development of Ukraine are proposed. Some elements of the analysis of the private pension system, especially in the context of non-state pension funds, will always be an interesting and useful foundation for research. In the conditions of demographic crisis and significant level of population aging, the burden on the Pension Fund of Ukraine is growing. The deficit of PFC funds is growing every year, and the government is trying to reduce it by increasing the amount of funds from the State budget to cover it. This, in turn, burdens the budget of Ukraine and makes it difficult to ensure a decent standard of living. The possibility of individualizing the process of accumulating funds for pension needs, increasing the average pension in the state and partially solving the problem of significant budget expenditures to finance the deficit of the Pension Fund of Ukraine determines the prospects for NPF within the national pension system. Thus, the issue of private pension provision as a way of investing is relevant today and needs further research.

Keywords: system of non-state pension provision, non-state pension fund, investments, pension contributions, pension payments.

Постановка проблеми. В умовах демографічної кризи та значного рівня старіння населення все більше зростає навантаження на Пенсійний фонд України (ПФУ). Дефіцит коштів ПФУ з кожним роком збільшується, та уряд намагається його зменшити, підвищуючи обсяг коштів з Державного бюджету, який йде на його покриття. Це, зі свого боку, обтяжує бюджет України та утрудняє забезпечення належного рівня життя громадян. Тому, дедалі більшої популярності у нашій державі набувають недержавні пенсійні фонди (НПФ), які формують пенсійні заощадження громадян для подальших виплат їхнім учасникам.

Можливість індивідуалізації процесу накопичення коштів на потреби пенсійного забезпечення, підвищення розміру середньої пенсії в державі та часткового розв'язання проблеми необхідності здійснення значних бюджетних витрат на фінан-

сування дефіцитного Пенсійного фонду України визначає перспективність розвитку НПФ в межах національної пенсійної системи [1, с. 204–205]. Так, питання недержавного пенсійного забезпечення як способу інвестування є актуальним на сьогодні і потребує подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню визначення системи недержавного пенсійного забезпечення, її проблемних аспектів, розгляду особливостей НПФ як учасників інвестиційного процесу присвячено багато праць як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Серед них: В. Кабанов, Н. Бахмач, А.А. Ткач, Р. Бойчук, А. Сидорчук, Д.Д. Леонов, М. Мак Таггарт, А. Якимів, Л.С. Миргородська, Ю.І. Прозорова, В.С. Толуб'як та інші.

Однак, окремі елементи аналізу системи недержавного пенсійного забезпечення, особливо у контексті діяльності недержавних пенсійних

фондів, завжди будуть цікавим та корисним фундаментом подальших досліджень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомий внесок як зарубіжних, так і вітчизняних науковців у питання системи недержавного пенсійного забезпечення як способу інвестування, даний аспект потребує більш детального розгляду та аналізу, особливо для визначення основних проблем у цій сфері та, відповідно, шляхів їх подолання.

Завдання статті полягає у висвітленні суті поняття «НПЗ», широкому аналізі системи НПЗ та окремих її показників, розкритті сутності НПФ як суб'єктів системи НПЗ та складових інвестиційного ринку, аналізі основних даних щодо діяльності НПФ, виокремленні наявних проблем в системі НПЗ України та шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Поняття «недержавного пенсійного забезпечення» слід розглядати як один із головних елементів системи накопичувального пенсійного забезпечення, в основі якого лежить добровільна участь фізичних та юридичних осіб в процесі нагромадження пенсійних накопичень для отримання додаткових виплат безпосередніми учасниками цієї системи.

Отримати недержавне пенсійне забезпечення можна шляхом страхування довічної пенсії у страхових компаніях або відкриття депозиту в банківських установах. Страховики надають такі послуги у межах страхування життя та діють з метою отримання прибутку, а покриття ризиків розміщення вкладу в банк обмежується сумою, яку визначає Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, що становить 200 000 тисяч гривень.

Враховуючи недоліки названих шляхів здійснення недержавного пенсійного забезпечення, одним із головних суб'єктів НПЗ є недержавні пенсійні фонди, які, в свою чергу, становлять важливу складову фінансового сектора економіки та, найперше, інвестиційного ринку.

Згідно з Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [2], НПФ – це юридична особа, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність тільки з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсій-

ні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному законами України порядку.

Варто виділити основні функції, які виконує НПФ. До них належить:

- акумуляція і мобілізація коштів пенсійних внесків і заощаджень;
- облік і обслуговування пенсійних рахунків учасників в системі НПЗ, пенсійних рахунків професійних пенсійних систем;
- інвестування пенсійних накопичень і пенсійних резервів через управляючі компанії на підставі договору довірчого управління в інструменти фінансового ринку, дозволені законодавчо;
- обслуговування актуарних розрахунків [3].

Найбільш поширеною діяльністю НПФ є інвестування. Учасники цієї системи здійснюють внески у фонд, а той розміщує нагромадженні кошти на фінансовому ринку, тим самим збільшує свій дохід і, відповідно, зростає розмір пенсійних виплат учасникам системи недержавного пенсійного забезпечення.

Основною метою такої діяльності НПФ є примноження пенсійних заощаджень вкладників, забезпечення дохідності пенсійних активів вище рівня інфляції. Ефективність процесу інвестування залежить від правильно обраної інвестиційної політики. Безпосередньо, НПФ провадять інвестиційну політику, суть якої полягає у регулюванні та контролі за наявними фінансовими активами, задля запобігання ризику невиконання взятих на себе зобов'язань перед учасниками системи. Оскільки, НПФ зацікавлені у покращенні власного інвестиційного портфеля, для його підтримки та забезпечення, необхідно дотримуватись наступних принципів, при провадженні інвестиційної політики:

- зменшення ризику інвестицій;
- адекватності капіталу фонду;
- ліквідності;
- прибутковості.

Важливою передумовою розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення є не лише бажання юридичних та фізичних осіб вигідно інвестувати вільні кошти, а й наявність достатньої кількості установ, які здатні це реалізувати. За даними Державного реєстру фінансових установ, у 2020 році в Україні налічувалося шістьдесят три недержавні пенсійні фонди та двадцять адміністраторів НПФ, діяльність яких характеризується деякими основними показниками (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів

Показники	2018	2019	2020	Темпи приросту, %	
				2019/2018	2020/2019
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	68,8	77,1	87,8	12,1	13,9
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	855,3	874,6	883,0	2,3	1,0
Загальна вартість активів НПФ, млн. грн.	2 745,2	3 143,3	3 563,7	14,5	13,4
Пенсійні внески, всього, млн. грн.	2 000,5	2 160,8	2 377,9	8,0	10,0
Пенсійні виплати, млн. грн.	809,9	947,4	1 107,4	17,0	16,9
Кількість учасників, що отримали/отримують пенсійні виплати, тис. осіб	81,3	83,9	87,0	3,2	3,7
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	1 767,7	2 200,0	2 635,7	24,5	19,8
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн. грн.	1 440,5	1 810,9	2 179,5	25,7	20,4
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	327,2	389,1	456,1	18,9	17,2

Джерело: [4]

За даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, у 2020 році кількість укладених пенсійних контрактів зросла на 10,7 тис. шт. порівняно з 2019 роком. Загальна кількість учасників недержавних пенсійних фондів протягом 2018–2020 років також збільшується. У 2018–2019 роках високий темп приросту мають такі показники, як прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду та сума інвестиційного доходу, що мають найвищий темп приросту і у 2019–2020 роках. Темпи приросту у 2019–2020 роках порівняно з 2018–2019 роками збільшилися для таких показників, як кількість укладених пенсійних контрактів та пенсійні внески. Усі основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів мають позитивну динаміку, що свідчить про тенденцію зростання розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення.

Діяльність недержавних пенсійних фондів на сучасному етапі розвитку можна охарактеризувати динамікою кількості укладених пенсійних контрактів та вкладників (табл. 2).

За даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, протягом 2018–2020 років зростала загальна кількість вкладників, проте кількість вкладників фізичних осіб значно перевищує кількість вкладників юридичних осіб та становить 97% від усієї кількості вкладників. У 2019–2020 роках кількість укладених пенсійних контрактів з юридичними особами та кількість вкладників юридичних осіб мали тенденцію до скорочення та зменшилися на 100 штук та 100 осіб відповідно. Змін у кількості укладених пенсійних контрактів з фізичними особами-підприємцями протягом 2018–2020 років не відбулося. Динаміка загальної кількості укладених пенсійних контрактів та вкладників у 2018–2020 роках зростає, проте вказує на нерівномірний розподіл контрактів між юридичними особами, фізичними особами та фізичними особами-підприємцями.

Розподіл учасників НПФ варто здійснити і за віковими показниками, адже зазвичай початок інвестування задля отримання пенсійного забезпечення відбувається значно раніше досягнення пенсійного віку.

У 2020 році переважно більшість учасників недержавних пенсійних фондів становили особи віком від 25 до 50 років, а саме 55,2%, та особи вікової гру-

пи від 50 до 60 років, що становили 25,5%. Частка учасників НПФ вікової групи старше 60 років становила 18,6%, вікової групи до 25 років – 0,7% [4].

Діяльність недержавних пенсійних фондів спрямована на інвестування з дотриманням мінімального ступеня ризику. Саме тому формування портфелю націлене на вибір інвестиційних інструментів, які здатні як забезпечити приріст капіталу, так і захистити учасників НПФ від знецінення їхніх вкладів інфляційними процесами.

У 2020 році переважними напрямками інвестування пенсійних активів стали державні цінні папери (47,3%), депозити в банках (38,8% інвестованих активів), облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (5,4%), облігації внутрішніх місцевих позик (2,7%), об'єкти нерухомості (2,5%) [4].

Компанія з управління активами «Всесвіт» у 2020 році на базі аналізу Української асоціації адміністраторів пенсійних фондів опублікувала рейтинг недержавних пенсійних фондів України. За величиною активів найбільшими НПФ є Корпоративний пенсійний фонд НБУ (1 407,3 млн грн), Корпоративний пенсійний фонд Укресімбанку (282,56 млн грн), Відкритий недержавний пенсійний фонд «Приват-Фонд» (193,54 млн грн), Відкритий недержавний пенсійний фонд «ОТП Пенсія» (182,44 млн грн) та Відкритий недержавний пенсійний фонд «Емерит-Україна» (178,93 млн грн). За кількістю учасників лідируючі позиції займає Професійний недержавний пенсійний фонд «Магістраль» (326 455 осіб), Відкритий недержавний пенсійний фонд «Європа» (133 739 осіб) та Відкритий недержавний пенсійний фонд «Емерит-Україна» (70 249 осіб). Найбільше пенсій виплатили Корпоративний пенсійний фонд НБУ (610,48 млн грн), Корпоративний пенсійний фонд Укресімбанку (63,22 млн грн) та Відкритий недержавний пенсійний фонд «Емерит-Україна» (58,43 млн грн) [5].

Протягом аналізованих 2018–2020 років діяльність недержавних пенсійних фондів демонструє переважне збільшення основних показників. Зростання кількості вкладників та укладених пенсійних контрактів вказує на довіру населення та розгляд ними НПФ як способу примноження власних коштів та самостійного гарантування отримання пенсійних виплат. Оскільки НПФ є головним суб'єктом системи

Таблиця 2

Динаміка кількості укладених пенсійних контрактів та кількості вкладників у 2018–2020 роках

Показник	2018	2019	2020	Приріст, % 2019/2018	Приріст, % 2020/2019
Кількість вкладників юридичних осіб, тис. осіб	1,8	2,2	2,1	22,2	-4,5
Кількість вкладників фізичних осіб, тис. осіб	60,6	77,9	79,8	28,5	2,4
Загальна кількість вкладників, тис. осіб	62,4	80,1	81,9	28,4	2,2
Кількість укладених пенсійних контрактів з юридичними особами, тис. шт.	6,8	6,8	6,7	0,0	-1,5
Кількість укладених пенсійних контрактів з фізичними особами-підприємцями, тис. шт.	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Кількість укладених пенсійних контрактів з фізичними особами, тис. шт.	61,9	70,2	81,0	13,4	15,4
Загальна кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	68,8	77,1	87,8	12,1	13,9

Джерело: [4]

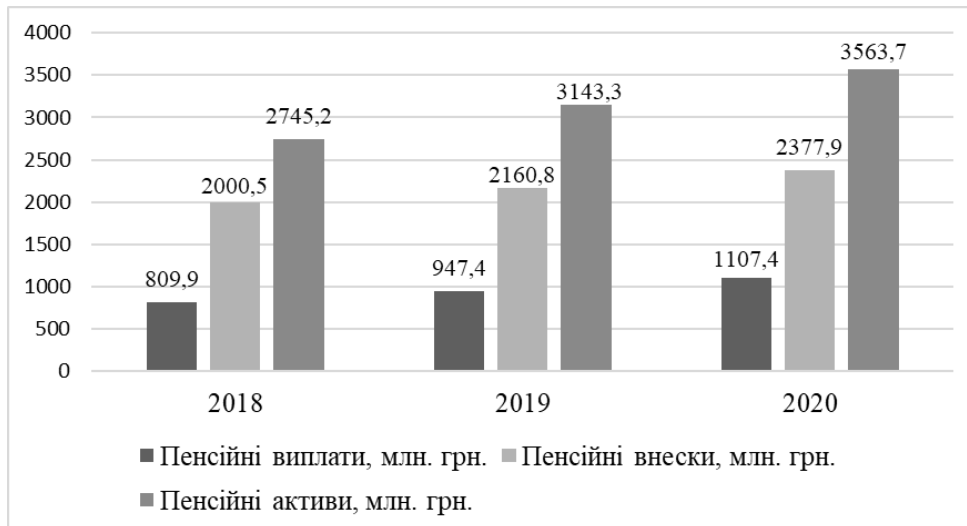

Рис. 1. Динаміка основних показників системи НПЗ

Джерело: [4]

недержавного пенсійного забезпечення, то й система загалом має тенденцію розвитку (рис. 1).

За даними НКЦПФР, пенсійні внески збільшувалися як у 2019 році у порівнянні з 2018 роком, так і у 2020 році у порівнянні з 2019 роком та зросли на 160,3 млн. грн. і 217,1 млн. грн. відповідно. Показник пенсійних виплат теж має стійку динаміку зросту. Темп приросту пенсійних активів у 2019–2018 роках становить 14,5%, а у 2020–2019 роках – 13,4%. Динаміка основних показників системи НПЗ є підґрунтям для майбутнього піднесення.

Недержавні пенсійні фонди в усіх країнах світу визнані важливими соціальними інститутами щодо поліпшення матеріального становища непрацездатних членів суспільства і мають високий рівень довіри громадян до пенсійної накопичувальної системи [6].

Досить успішно функціонує недержавна пенсійна система Великобританії, яка базується на колективних договорах з роботодавцями та активній участі страхових компаній. Однією з найефективніших пенсійних систем у Європі є німецька. Її особливістю є наявність самоврядних структурних підрозділів на підприємствах, які організують корпоративні та особисті пенсійні програми працівникам. Поширеною формою пенсійного забезпечення у Німеччині є укладання договорів про страхування життя. Приватні пенсійні програми існують і у США, де поширені приватні накопичувальні пенсійні програми для громадян. Одна з найуспішніших пенсійних реформ відбулася в Чилі, де унеможливили вплив держави на систему пенсійного забезпечення та зобов'язали населення до обов'язкового соціального страхування у недержавних пенсійних фондах, проте при недостатності прибутку від фондів за певних умов пенсія виплатиться державою. Зазначена реформа у Чилі змогла зміцнити національну фінансову систему та стала гарантом отримання прибутковості та захисту від ризику для своїх громадян.

Незважаючи на загальну позитивну тенденцію розвитку НПЗ, в нашій державі ця сфера досі не є істинним елементом пенсійної системи України. Так, учасниками недержавного пенсійного забез-

печення на сьогодні є дуже мала частка всього працездатного населення. З проведеного моніторингу бачимо, що показники кількості вкладників юридичних осіб та пенсійні контракти з ними мають тенденцію зниження. Тому, для ефективного функціонування добровільного пенсійного забезпечення необхідно створити такі умови для потенційних учасників системи, які б зацікавили їх та переконали у ефективності пенсійного накопичення вкладів. Також, слід врахувати зарубіжний досвід, який показує, що для заохочення брати участь у системі НПЗ, варто приділяти увагу безпосередній мотивації та розвитку участі страхових компаній та банків, вклад яких в українську систему НПЗ на сучасному етапі майже не спостерігається. Такий аспект вдосконалення НПЗ України, дасть змогу наявній системі провадити більш ефективну діяльність та сприятиме загальному її розвитку.

Окрім низької зацікавленості населення до системи НПЗ, присутній ряд інших проблем, з якими стикається наведена сфера впродовж своєї діяльності. Насамперед це:

- недостатня довіра з боку потенційних учасників НПЗ України;
- недовершена нормативно-правова база;
- невисокі доходи працездатного населення, які не дозволяють стати учасниками програм НПЗ;
- низький рівень розуміння та поінформованості громадян щодо функціонування НПЗ та переваг участі у цій сфері тощо.

Більше того, перешкодами у розвитку діяльності системи НПЗ також є несприятлива макроекономічна ситуація в країні та недосконалість ринків капіталу.

Зважаючи на присутні проблеми, методами їх усунення є:

- розробка та подальша реалізація дій з підвищення довіри до НПЗ з боку населення, посилення гарантування пенсійних виплат;
- опрацювання проблемних аспектів наявної нормативно-правової бази та їх усунення, законодавче обґрунтування участі інших суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення;
- поширення корпоративних пенсійних програм на підприємствах;

– нормалізація фінансово-економічної системи України;
 – впровадження заходів для зростання рівня добробуту населення;
 – створення спеціальних програм для населення, що базуватимуться на висвітленні інформації про принципи функціонування та переваги недержавного пенсійного забезпечення.

Беручи до уваги наявний важкий економічний стан нашої країни та недостатній рівень пенсійного забезпечення, найбільш необхідним є впровадження висвітлених заходів для усунення наявних проблем в сфері НПЗ. Щонайменше, це забезпечить стабільну діяльність та перспективний розвиток інструментів системи та недержавного пенсійного забезпечення в цілому.

Висновки з даного дослідження і пропозиції. Отже, попри те, що в системі НПЗ нашої держави присутні певні проблемні аспекти в процесі діяльності, які гальмують ефективне її функціонування, існування саме цієї форми пенсійного забезпечення є найбільш оптимальним засобом гарантування належного рівня життя населення, що досягло пенсійного віку.

При наявності дієвої організації, прибуткового інвестування, ефективного регулювання

та управління, НПЗ стане запорукою підвищення рівня добробуту населення, а також сприятиме зменшенню тягаря на Пенсійний фонд України та Державний бюджет, що є важливим для економічного розвитку країни.

Як вже зазначалося, недержавне пенсійне забезпечення є безпосереднім учасником інвестиційного ринку. Так, залучення пенсійних вкладів населення і спрямування їх в реальний сектор економіки у формі інвестицій, дасть змогу ефективно використовувати капітал громадян, який не перебував в обороті.

Одним із головних та дієвих суб'єктів НПЗ є недержавні пенсійні фонди. Незважаючи на те, що ринок недержавних пенсійних фондів в Україні перебуває на етапі формування, на даний час, в системі НПФ майже всі основні показники мають позитивну тенденцію збільшення. Так, саме піднесення системи НПФ сприятиме сталому економічному розвитку нашої країни, шляхом накопичення грошових коштів населення та спрямування їх в інвестиційні ресурси.

Тому, ми вважаємо, що система НПЗ як спосіб інвестування є оптимальним та перспективним шляхом для забезпечення належного рівня життя населення пенсійного віку.

Список літератури:

1. Ткаченко Н. Вектори розвитку інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1(17). С. 200–206. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/176640/176436> (дата звернення: 08.04.2022).
2. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1057-IV. Дата оновлення: 01.07.2021. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text> (дата звернення: 08.04.2022).
3. Корнієв В.В. Недержавні пенсійні фонди як важлива складова системи недержавного пенсійного забезпечення: їх сутність та функції. *Ефективна економіка*. 2011. № 8. С. 1–3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2077> (дата звернення: 08.04.2022).
4. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua> (дата звернення: 31.03.2022).
5. ТОП 10 недержавних пенсійних фондів за результатами їх діяльності – аналіз УААПФ. URL: <https://www.vseswit.com.ua/ua/news/439.html> (дата звернення: 07.04.2022).
6. Офіційний сайт Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку України. URL: <https://knpf.bank.gov.ua> (дата звернення: 08.04.2022).

References:

1. Tkachenko N. (2019) Vektory rozvytku investytsiinoi diialnosti nederzhavnykh pensiinykh fondiv v Ukraini [Vectors of development of investment activity of non-state pension funds in Ukraine]. *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnia* [Problems and prospects of economics and management] (electronic journal), no. 1(17), pp. 200–206. Available at: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/176640/176436> (accessed 08 April 2022).
2. Pro nederzhavne pensiine zabezpechennia: Zakon Ukrainy vid 09.07.2003 roku No. 1057-IV. (Data onovlennia: 01.07.2021) [On non-state pension provision: Law of Ukraine] (2003, November, 4). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text> (accessed 08 April 2022).
3. Korniev V.V. (2011) Nederzhavni pensiini fondy yak vazhlyva skladova systemy nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia: yikh sutnist ta funktsii [Private pension funds as an important component of the private pension system: their essence and functions]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy] (electronic journal), no. 8, pp. 1–3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2077> (accessed 08 April 2022).
4. Ofitsiyni sait Natsionalnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku [Official website of the National Commission on Securities and Stock Market]. Available at: <https://www.nssmc.gov.ua> (accessed 31 March 2022).
5. TOP 10 nederzhavnykh pensiinykh fondiv za rezultatamy yikh diialnosti – analiz UAAPF [TOP 10 private pension funds based on the results of their activities – UAAPF analysis]. Available at: <https://www.vseswit.com.ua/ua/news/439.html> (accessed 07 April 2022).
6. Ofitsiyni sait Korporatyvnoho nederzhavnoho pensiinoho fondu Natsionalnoho banku Ukrainy [Official website of the Corporate Non-State Pension Fund of the National Bank of Ukraine]. Available at: <https://knpf.bank.gov.ua> (accessed 08 April 2022).